

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΝΙΚΑΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΙΤΑΛΙΑΣ

Είναί γνωστά τα πνευματικά επιτεύγματα των Ελλήνων των πόλεων της Μεγάλης Ελλάδος, καθώς και η αντοχή και διάρκεια του πολιτισμού που ανέπτυξαν κατά την Κλασική, ελληνική και ρωμαϊκή περίοδο.

Πόλεις όπως η Νεάπολις, η Ποσειδονία, ο Τάραντας, η Ελαία, η Ηράκλεια, ο Κρότων, η Σύβαρις, ο Υδρούς, το Ρήγιον, οι Λοκροί στη νότιο Ιταλία, η Μεσσήνη, η Συρακούσα, η Πάνορμος, η Γέλα, το Δρέπανον, ο Ακράγας, ο Σεληνούς στη Σικελία, εκαλλιέργησαν τόσο πολύ τα Γράμματα και τις Τέχνες, ώστε διακρίθηκαν σ' όλες τις εκφάνσεις του ανθρωπίνου πνεύματος και άφησαν στους αιώνες σπουδαία μνημεία πολιτισμού.

Ο εκλατινισμός της νοτίου Ιταλίας κατά τη ρωμαϊκή περίοδο άρχισε από τα βορεινά τμήματα. Η Ελληνική και η Λατινική γλώσσα συνυπήρχαν και οι κάτοικοι ήταν δίγλωσσοι, όμως η Θρησκεία, τα Γράμματα και οι Τέχνες διατήρησαν τον ελληνικό χαρακτήρα τους. Ο εκλατινισμός της νοτίου Ιταλίας εμποδίστηκε από τον ελληνικό πληθυσμό των μεγάλων παραλιακών πόλεων, γιατί υπήρξε πολύ ισχυρή η πολιτική και πολιτισμική ελληνική παράδοση. Τα αίτια της αποτυχίας του εκλατινισμού της Κάτω Ιταλίας είναι ίδια με τα αίτια της αποτυχίας του εκλατινισμού της μητροπολιτικής Ελλάδας κατά τη διάρκεια της ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Κατά τους βυζαντινούς χρόνους η ελληνική παρουσία και παράδοση συνεχίστηκε, με ιδιαίτερη έμφαση κατά την περίοδο της Εικονομαχίας (9ος αι.), όταν κατακλύστηκε, θα λέγαμε, η νότιο Ιταλία από μοναχούς της βυζαντινής Ανατολής, που ονομάστηκαν βασιλιανοί μοναχοί (*monaci basiliani*), οι οποίοι έκτισαν ναούς που σώζονται μέχρι σήμερα, ίδρυσαν μοναστήρια, οργάνωσαν τα λεγόμενα *Scriptoria*, τα γνωστά δηλαδή Εργαστήρια όπου μοναχοί καλλιγράφοι αντέγραφαν και πολλαπλασίαζαν θρησκευτικού αλλά και επιστημονικού και ποικίλου περιεχομένου χειρόγραφα.

Οι σχέσεις και οι επαφές με την Κωνσταντινούπολη και με την Ανατολή υπήρξαν στενές και συνεχείς. Ακόμη και μετά την κατάκτηση της νοτίου Ιταλίας από τους Νορμανδούς, τους Σβέβους και τους Ανζοΐνους (11ος-14ος αι.) η ελληνική γλώσσα και παράδοση κυριαρχούσαν στην περιοχή. Απόδειξη το πλήθος των συμβολαιογραφικών πράξεων σε πραγμαμένη του συνέλεξε και εξέδωσε ο Francesco Trincherà στο μνημειώδες έργο του *Syllabus Graecarum Membranarum* (Napoli 1865).

Με την πτώση της Κωνσταντινούπολης (1453) και με την έξοδο των Ελλήνων και τις μεταναστεύσεις προς τη Δύση, κυρίως των ανθρώπων των Γραμμάτων που συνέβαλαν στην Αναγέννηση των ελληνικών Γραμμάτων σ' όλη την Ευρώπη, ιδιαίτερα προς εκείνα τα παραδοσιακά κέντρα στα οποία δεν εξέλιπε ποτέ το ελληνικό στοιχείο, βρισκόμαστε αμυγή ελληνικά χωριά στην Καλαβρία και την Απουλία που δημιουργήθηκαν χάρη στην ύπαρξη μερικών παλαιότερων πυρήνων ελληνισμού.

Στην Απουλία στην περιοχή του Salento, στη λεγόμενη Crecia, υπάρχουν τα εξής ελληνόφωνα χωριά: Calimera, Castrignano dei Greci, Coligliano d' Otranto, Martano, Martignano, Melpignano, Soleto, Sternatia, Zollino. Σήμερα ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού αυτών των χωριών ομιλεί ελληνική διάλεκτο.

Στην Καλαβρία, στην περιοχή που ονομάζεται Bovesia, τα ελληνόφωνα χωριά των Grecanici είναι: Bova, Galliciano, Roccaforte del Greco, Chorio di Roccaforte, Rochudi, Chorio di Rochudi, Condofuri. Πολλά στοιχεία ελληνικής διαλέκτου βρίσκουμε και στα χωριά: Cardeto, Amyddalia, San Lorenzo. Κάτοικοι από το χωριό Bova κατέβηκαν στην παραλία και εδημιούργησαν το χωριό Bova Marina. Μερικά χωριά που βρίσκονται στις νότιες παρυφές της οροσειράς του Aspromonte, στις κορυφές απόκρημνων βουνών, έχουν σήμερα εγκαταλειφθεί λόγω αντίξοων συνθηκών ζωής, κατολισθήσεων και άλλων γεωλογικών φαινομένων και έχουν μεταφερθεί στην παραλία.

Με το πέρασμα των αιώνων η γλώσσα αυτών των νησίδων ελληνισμού εξελίχτηκε, υπέστη διάφορες επιδράσεις και διαμορφώθηκε σε διαλέκτους που ονομάζονται Grico στην Απουλία και Grecanico στην Καλαβρία. Το ελληνικό αλφάβητο αυτών των διαλέκτων αντικαταστάθηκε από το λατινικό με την Αντιμεταρρύθμιση, μετά το κλείσιμο της Συνόδου του Trento (1565), γιατί η ορθόδοξη παράδοση της νοτίου Ιταλίας και επομένως και η ελληνική γλώσσα αντικαταστάθηκε από την λατινική, αφού απαγορεύτηκε η μέχρι τότε ορθόδοξη λατρεία και λειτουργία.

Σ' αυτές τις ελληνικές διαλέκτους εξέφρασαν οι γενιές των Ελληνοφώνων τις χαρές και τις λύπες τους, τους θρύλους και τις παραδόσεις τους, τα παραμύθια και τις ρήσεις τους, τους καημούς και τα τραγούδια τους.

Να αναζητήσουμε στους Ελληνοφώνους θέατρο με την ακριβή έννοια της λέξης Θέατρο, ή με την έννοια παραστάσεων του τύπου των γνωστών Ομιλιών, που αναπτύχθηκαν στα Επτάνησα στις αρχές του 18ου αιώνα και πιο πολύ στη Ζάκυνθο, είναι μάλλον αδύνατον.

Στη Δύση και κάτω από την επίδραση του Καθολικισμού, ιδιαίτερα στην Ιταλία, το θέατρο εθεωρείτο άσεμνη και ειδωλολατρική εκδήλωση. Ένα είδος θεάτρου, μπορούμε να πούμε, ήταν οι μικρές παραστάσεις ή αναπαράστασεις θρησκευτικού περιεχομένου, όπως των Παθών του Χριστού και άλλων μαρτύρων με την περιφορά των αγάλματων των αγίων και την αναπαράσταση διαφόρων επεισοδίων της ζωής τους ή του μαρτυρίου τους.

Μια άλλη μορφή πρωτόγονων θεατρικών παραστάσεων μπορούν να θεωρηθούν τα καρναβάλια, που προέρχονταν από την Βενετία και ήταν λαϊκή κυρίως διασκέδαση και υπαίθριο ξεφάντωμα, έντονο σε ρυθμό και σε χρώμα, σε αθυροστομίες και χειρονομίες.

Είναι γνωστό ότι στις μικρές και κλειστές κοινωνίες, όπως των Ελληνοφώνων της Καλαβρίας και Απουλίας, είναι ευρέως ανεπτυγμένη η σάτιρα, η εμπαικτική και σκωπτική διάθεση των ανθρώπων απέναντι στα μικροελαττώματα, τις ιδιοτροπίες και τις παραξενιές των συνανθρώπων τους.

Στους Ελληνοφώνους βρίσκουμε διάφορα μικρά σκετς κωμικού και σατυρικού περιεχομένου. Είναι σκηνές που σατιρίζουν και γελοιοποιούν την αγαθοσύνη, την απλότητα, αλλά και την πονηρία των ανθρώπων του χωριού και της υπαίθρου που κάνουν γκάφες ή που προσπαθούν να ξεγελάσουν τους άλλους και να ωφεληθούν οι ίδιοι. Μικροδιαφορές και μικροεπεισόδια της καθημερινής ζωής.

Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι κάποια επίδραση διαιωνίζεται στους Ελληνοφώνους της Κάτω Ιταλίας, παρά τη μεγάλη χρονική απόσταση, του λεγόμενου θεάτρου των Φλιντσίον, που γεννήθηκε και πήρε το όνομα από τον Φλιούντα της Κορινθίας σαν σατυρικό δράμα που εξελίχτηκε σε σάτιρα, διακωμώδηση και παρωδία και αναπτύχθηκε στους ύστερους χρόνους της ρωμαϊκής κατάκτησης του Νότου της Ιταλίας, της Magna Grecia.

Ένα είδος παράστασης μοιάζει να είναι η Tarantella της Καλαβρίας και η Tarantola της Απουλίας. Η Tarantella είναι ένας χαρούμενος και πεταχτός χορός. Η Tarantola σχετίζεται με το δάγκωμα μιας δηλητηριώδους αράχνης. Βασικά και οι δύο είναι χοροί με μιμητι-

κές και άλλες κινήσεις που εκφράζουν και υπονοούν διάφορα πράγματα. Οι πρωταγωνιστές ζουν στιγμές πάθους και έκστασης.

Η Tarantola έχει τις ρίζες της στην προσπάθεια απαλλαγής και θεραπείας από το δηλητήριο της αράχνης. Το άτομο βρίσκεται σε κατάσταση μυστικιστικής έκστασης και μεταρσίωσης· κάνει κινήσεις που δείχνουν το αποτρόπαιο και το μαγικό, κινήσεις γητευτικές με σαγηνευτικές παρακλήσεις προς υπερφυσικά στοιχεία που μπορούν να το υποβοηθήσουν να απαλλαγεί από μια κατάσταση που τον αναγκάζει να συμπεριφέρεται παράξενα.

Η Tarantella είναι χορός διαδεδομένος σ' όλη την Ιταλία. Στους Ελληνόφωνους όμως της Καλαβρίας έχει άλλη έννοια, είναι παράσταση. Είναι η προσπάθεια κατάκτησης του θηλυκού από το αρσενικό με το χορό, με την επίδειξη δύναμης και λεβεντιάς, με το αρρενωπόν και την τόλμη, με τα τηλήματα και τα τσαλιμάκια που κάνει γύρω από το θηλυκό. Ακολουθεί ο αγώνας, ο τσακωμός με τον επόμενο αρσενικό που μπαίνοντας στο χορό προσπαθεί και αυτός να κατακτήσει το θηλυκό με τη χορευτική του δεξιότητα και που διώχνει τον πρώτο υποψήφιο. Ακολουθούν και τρίτος και τέταρτος και ούτω καθεξής δεινοί χορευτές στον αγώνα για την κατάκτηση της όμορφης, η οποία με το χορό και τη χάρη στις κινήσεις της φανερώνει την ικανοποίησή της, αλλά και την προσπάθειά της να προκαλέσει παράλληλα το αρσενικό.

Σχετικά με τις μικρές κωμικές παραστάσεις, που, όπως αναφερθήκαμε προηγουμένως, η διακωμώδηση τύπων και καταστάσεων καταλήγει στην ιλαρότητα και το γέλιο, σίμαι προτάσεις που περικλείουν και κάποιο ηθικό δίδαγμα. Οι τύποι που διακωμωδούνται είναι συνήθως ο κλέφτης μυλωνάς, ο ακαμάτης αγρότης, ο αδέξιος και ονειροπαρμένος τσοπάνος, ο αφελής της γειτονιάς, ο τρελά ερωτευμένος κ.λπ. Τα πρόσωπα αυτών των μικρών κωμωδιών, που έχουν έκταση όχι περισσότερο από 3 έως 4 σελίδες, είναι λίγα: ο πρωταγωνιστής, ο συμπρωταγωνιστής, δύο-τρεις κομπάρσοι και συνήθως εκείνος που δίνει τη λύση, ο δικαστής. Πολλές από αυτές τις μικροφάρσες μας έχουν παραδοθεί με τον προφορικό λόγο και κυκλοφορούν σαν ανέκδοτα. Ελάχιστες έχουν παραδοθεί γραπτώς. Αναφέρω δύο από αυτές που προέρχονται από τους Ελληνόφωνους της Καλαβρίας.

Η πρώτη έχει τίτλο *I pezimìa tu Milinaru* (= Το παίξιμο του Μυλωνά) που γράφτηκε από τον Domenico Nucera, κοινώς Milinari και δημοσιεύτηκε στο 3ο τεύχος του Δελτίου «La Ionica», στις 31-5-1969. Το θέμα της κωμωδίας ανήκει στον ευρύτερο κύκλο των λαϊκών διηγήσεων που έχουν αντικείμενο διάφορα γεγονότα σχετικά με τους νερόμυλους.

Η δεύτερη κωμωδία με τίτλο *The lo diploma 'zze jettaturi* (=Θέλω το δίπλωμα Γητευτή) γράφτηκε από τον Filippo Violi και βασίζεται στο διήγημα του Pirandello «La patente». Η βασκανία, το κακό μάτι, το μάτιασμα, το γήτευμα, η μαγεία είναι θέματα πολύ διαδεδομένα σε όλους τους λαούς της Μεσογείου και ανήκουν στην κατηγορία των λαϊκών δοξασιών και δεισιδαιμονιών.

Η γλώσσα αυτών των μικρών κειμένων είναι η Ελληνική όπως εξελίχτηκε με το πέρασμα των αιώνων, αλλά γραμμένη, για διάφορες αιτίες, με λατινικούς χαρακτήρες.

Ας αναλύσουμε με λίγα λόγια αυτές τις δύο κωμωδίες:

α) Το παίξιμο του Μυλωνά.

Σ' αυτήν τα πρόσωπα είναι έξη (6): ο Μυλωνάς που είναι και ο ιδιοκτήτης του νερόμυλου, ο Κόλας (Νικόλας), πελάτης που φέρνει το στάρι για άλεσμα, δυο νεαροί βοηθοί του Μυλωνά (χαζοπόνηροι και πεινασμένοι), μια κοπέλα και ο Δικαστής. Υπάρχουν και σκυ-

λιά που ακούγονται να γαβγίζουν. Οι Σκηνές είναι δύο. Η πρώτη Σκηνή διαδραματίζεται στο μύλο, όπου ο Νικόλας φέρνει για άλεσμα το στάρι και που επιστρέφοντας να πάρει τον σάκο με το αλεύρι και αντιλαμβάνομενος ότι ο Μυλωνάς τον έχει κλέψει, τσακώνεται μαζί του, τον βρίζει και καταλήγουν στο Δικαστήριο. Η δεύτερη Σκηνή διαδραματίζεται στο Δικαστήριο όπου ο Μυλωνάς, συνεννοημένος με τους βοηθούς του, βγάζει ψεύτη τον Νικόλα που, εκνευρισμένος επειδή τον πνίγει το δίκιο, τους αποκαλεί σκυλιά και γαϊδούρια. Οι βοηθοί του Μυλωνά κάνουν να χτυπήσουν τον Νικόλα, αλλά στη βιασύνη τους σπρώχνουν τον μυλωνά που του πέφτει και χύνεται ο γεμάτος αλεύρι σκούφος του. Η σκηνή τελειώνει με ξυλιές στο μυλωνά που φωνάζει βοήθεια. Τέλος με χαρές και γέλια χορεύουν όλοι μαζί την Tarantella.

β) Θέλω το δίπλωμα Γητευτή.

Εδώ τα πρόσωπα είναι τέσσερα (4): Ο Πέππη (Giuseppe) Μαύρος, ο Ντώνη (Αντώνης), ο Δημήτρης (Δημήτρης) και ο Πρωτοκορίτης (Δικαστής). Οι Σκηνές είναι δύο· η πρώτη διαδραματίζεται στο δρόμο. Ο Πέππη Μαύρος ξέρει ότι οι συχωριανοί του όταν τον συναντούν κάνουν με το χέρι τους κέρατα γιατί πιστεύουν ότι ματιάζει, γητεύει, και κάνει βασκανίες· κατά τύχη συναντάει τον Αντώνη και τον Δημήτρη που στα κρυφά κάνουν κέρατα και πίνουν τους όρχεις τους, και τους καταριέται να βγάλουν κέρατα στο μέτωπό τους. Και οι άλλοι, όσοι τον συναντούν, κάνουν τις ίδιες κινήσεις. Αυτός ορκίζεται όποιον δει από κείνη τη στιγμή να κάνει αυτές τις κινήσεις να τον πάει στο Δικαστήριο. Κατά σύμπτωση συναντάει πάλι τον Αντώνη και τον Δημήτρη και αντιλαμβάνεται ότι κάνουν τις ίδιες κινήσεις· έτσι τους καταγγέλλει. Στη δεύτερη Σκηνή χώρος είναι το Δικαστήριο μετά από πέντε ημέρες. Η είδηση έχει μαθευτεί και είναι μαζεμένος πολύς κόσμος. Ο Δικαστής παρατηρεί ότι ο Μαύρος είναι ντυμένος όλος στα μαύρα, έχει μαύρα υποδήματα, μαύρα γάντια, μαύρη ομπρέλα, όλα μαύρα και ανατριχιάζει· όταν τον ρωτάει γιατί θέλει να καταδικαστούν ο Νικόλας και ο Δημήτρης, αυτός απαντάει ότι δεν είναι αυτό που θέλει, αντιθέτως επιθυμεί η απόφαση να βγει εις βάρος του και να του αναγνωριστούν οι ιδιότητες που του αποδίδουν οι συχωριανοί του και να του δοθεί δίπλωμα· έτσι οι συχωριανοί του θα τον πληρώνουν για να μη τους γητεύει και μ' αυτόν τον τρόπο θα κερδίζει το ψωμί του, αφού εξαιτίας της κακής φήμης του έχασε τη δουλειά του και καταστράφηκε η οικογένειά του. Επειδή ο Δικαστής του λέγει ότι δεν υπάρχουν γητέματα και βασκανίες, ο Μαύρος απειλεί με καταστροφικές κατάρτες τους συχωριανούς του και τον Δικαστή, ο οποίος φοβούμενος τον βεβαιώνει ότι θα του δώσει το δίπλωμα. Η κωμωδία τελειώνει με την απειλητική κραυγή του Μαύρου: το δίπλωμα γιατί αλλιώς...

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Ι ΠΕΖΙΜΙΑ ΤΟ ΜΙΛΙΝΑΡΟ

(Σκηνή Α')

(Stécome ston milo. O milinaro ene kathimmeno ce trifi ena lithari ppo canni to lithari tu milu me to sitari. Condà ecino stèconde catimena chamm ta garzugna. Cùnnunde ta sciddia).

Milinaro: Ndurru, ndurru o milommu, tria mundia to domadi! *(Apote ta sciddia den cuddizzusi pleo ce to nerò den drechi)*
 Milinaro: *(Cuddizzonda protì ton Cròppola)* Cròppola, to nerò èmine!

(Cròppola canni ton gufò ce pezi me tin garziuna)

Milinaro: Cròppola!
 Cròppola: Ti caspo thèlise?
 Milinaro: A caspo a caspo platèghise me semu? *(Tu tavrì)*. Edda ghìrie to nerò ti èmine. *(Munnella pai condà ti gargiuna ce pezi san to Cròppola)*
 Cròppola: *(Pàonda sto nerò)* Egò steco pesènonda, asce pina ce o Munnella bulleghi me tin garzuna. *(O Milinaro tavrìzi to Munnella ce tin garzuna. To nerò trechi metapale)*
 Ta sciddia: Uuuuuuuuh! *(Apote i pezimìa condoferrì; arte ene o Munnella ti pai na ghirisì to nerò)*
 Ta sciddia: Uuuuuuuuh!
 Munnella: Egò steco pesènonda asce pina; de n' echi ti pote na fao?
 Milinaro: Sto tinaturi echi i pittudde, ebba, pià ce fa. *(Munnella guenni ce pai na chori an ene alithia)*
 Munnella: *(Condoferrì ce legghi)* Eci den echi tipote!
 Milinaro: *(Ti garzuna)* Ce ti ta èfaghe?
 Garzuna: Vre possa sciddia echi ode!
 Milinaro: *(Tavrìzi ta sciddia ce ta garzugna)* Aaaaah!
 Compare Cola: *(Mbenni me ena sacco asce sitari)* Calimera, Cumpare, pose stèchte? Sa s' èfera tria mundia asce sitari na mw t' àlete.
 Milinaro: Po dde, Cumpare, afiteto ode ti t' alènnome
 Compare Cola: Pote echo na ghirio na tin piao?
 Milinaro: Ghirite addo ligo.

(Compare Cola guenni cheretonda. Apote condoferrì ià ton alevrì, ma chori ti ene lighi. Compare Cola ce o Milinaro cannusi amblisia ce tegliònmosi stin Bretura)

(Σκηνή Β')

(Stin Bretura tu Gallicianò. Mia trapezi me liga scannia. Sto tìchi o riga tu Napoli)

- Preturi: Arte cànnome tin gausa tu Milinaru, iati èclespe t' alevri tu Compare Cola.
- Milinaro: Egò den èclespa tipote canenù!
- Compare Cola: O gädaro ti troghi sucie, perri to vizzio san 'beseni: esù den ecàmese babbo emmè manachò, ma ulli paro!
- Preturi: Na mi platèssete pleo! Arte chorume ti legghi o Cròpola ce o Munnella. *(To Cròppola)* Po ccràzete, calò Christianò?
- Cròppola: Pi si sceri! Me crazo Cròppola
- Preturi: Ti cànnete na zite?
- Cròppola: Canno to garzuni tu Milinaru
- Preturi: En' alithia ecino ti legghi o Compare Cola?
- Cròppola: O Compare Cola ene spematurò! Ce to sònnete aroti ciola tu Munnella. *(Cussizzonda)* Otu, otu, ene. Ce na pai na ciumisi!
- Compare Cola: Pose? Dem modùchete manco to misi.
- Preturi: Mi cuddite! Ce platèssete ena to viàggio. *(To Compare Cola)*: Scèrome ti o sciddo ti alittai poddì, danganni ligo.
- Compare Cola: Ma, filomu, tuta ene sciddia ti trogu poddì!
- Preturi: *(To Milinaro)*: Elaste ode ce petemi pos ene ta pràmata.
- Milinaro: Manè. Pende mere apissu o Compare Cola irthe sto milommu ce mu èfere ena mundì asce sitari.
- Compare Cola: Tria, tria mundia issa, arte ena eghenasti?
- Milinaro: Esis i dio, peto posso sitari èfere? Munnella e Cròppola: *(Smia)*: Manco ìmiso mundì ito!
- Comèare Cola: *(Cuddizzonda)*: Enene scddia, gadària ene!
- Cròppola: *(Proti ton Compare Cola)*: Arte su canno ivri pis immo egò.
- (Croppola ghireghi na cupanisi to Compare Cola, ce an di còppula tu Milinaru stassi ton alevri)*
- Milinaro: *(Mesa ste ole cupanie)* Aià! Aià!
- (I pezimia teglionni me tin blisia ti Tarantella).*

Μετάφραση

ΤΟ ΠΑΙΞΙΜΟ ΤΟΥ ΜΥΛΩΝΑ

Σκηνή Α'

(Είμαστε στο μύλο. Ο Μυλωνάς είναι καθισμένος και τριβεί ένα λιθάρι όπως κάνει το λιθάρι του μύλου με το σάρι. Κοντά σε κείνον είναι καθισμένα χάμου τα γκαρσόνια. Τα σκυλιά γαργιλίζουν)

Μυλωνάς: Ντούρου, ντούρου ο μύλος μου, τρία μόδια τη βδομάδα

(Οπότε τα σκυλιά δεν γαυγίζουν πλέον και το νερό δεν τρέχει)

Μυλωνάς: *(Φωνάζοντας πρώτα τον Κρόππολα)* Κρόππολα, το νερό έμεινε!

(Ο Κρόππολας κάνει τον κουφό και παίζει με τη γκαρσόνα)

Μυλωνάς: Κρόππολα!

Κρόππολας: Τι διάολο θέλεις;

Μυλωνάς: Στο διάολο, στο διάολο μιλάς με μένα? *(Τον σκουντάει)* Εμπρός, πήγαινε να γυρίσεις το νερό γιατί σταμάτησε. *(Ο Μουννέλλας πάει κοντά στη γκαρσόνα και παίζει όπως ο Κρόππολας)*

Κρόππολας: *(Καθώς πηγαίνει στο νερό)* Εγώ πεθαίνω της πείνας και ο Μουννέλλας παίζει με τη γκαρσόνα. *(Ο Μυλωνάς σκουντάει τον Μουννέλλα και τη γκαρσόνα. Το νερό τρέχει πάλι)*

Τα σκυλιά: Ουχ, ουχ, ουχ! *(Οπότε το παίξιμο ξαναρχίζει· Τώρα είναι ο Μουννέλλας που πάει να γυρίσει το νερό)*

Τα σκυλιά: Ουχ, ουχ, ουχ, ουχ!

Μουννέλλας: Εγώ είμαι έτοιμος να πεθάνω από την πείνα, δεν έχει τίποτε να φάω;

Μυλωνάς: Στο ταγάρι έχει κάτι πιτούλες, πάρε να φας. *(Ο Μουννέλλας βγαίνει και πάει να δει αν είναι αλήθεια)*

Μουννέλλας: *(Έρχεται και λέγει)* Εκεί δεν έχει τίποτε!

Μυλωνάς: *(Στη γκαρσόνα)* Και ποιος τις έφαγε;

Γκαρσόνα: Βρε πόσα σκυλιά έχει εδώ!

Μυλωνάς: *(Σπρώχνει τα σκυλιά και τα γκαρσόνια)* Αιααχ!

Κουμπάρος Νικόλας: *(Μπαίνει με ένα σακί στάρι)* Κάμερα, Κουμπάρε, πώς έχετε; Σας έφερα τρία μόδια στάρι να μου τ' αλέσετε.

Μυλωνάς: Πώς όχι, Κουμπάρε, αφήστε το εδώ να τ' αλέσωμε.

Κουμπάρος Νικόλας: Πότε μπορώ να γυρίσω να το πιάσω;

Μυλωνάς: Γυρίστε μετά από λίγο.

(Ο Κουμπάρος Νικόλας βγαίνει χαιρετώντας. Όταν ξαναέρχεται για το αλεύρι, μα βλέπει ότι είναι λίγο. Ο Κουμπάρος Νικόλας και ο Μυλωνάς τσακώνονται και τελειώνουν στο Δικαστήριο).

(Σκηνή Β')

(Στο Δικαστήριο του Γαλλιτσιαννού: Ένα τραπέζι με λίγα σκαμνιά. Στον τοίχο ο βασιλιάς της Νεάπολης)

Δικαστής: Τώρα θα κάνουμε τη δίκη του Μυλωνά, γιατί έκλεψε το αλεύρι του Κουμπάρου Νικόλα.

Μυλωνάς: Εγώ δεν έκλεψα τίποτε κανενός!

Κουμπάρος Νικόλας: Ο γάδαρος που τρώγει τις συκιές παίρνει τη συνήθεια μαζί του όταν πεθαίνει. Εσύ έκαμες γεροπαράλυτο μοναχά εμένα, μα όλους τους άλλους!

Δικαστής: Να μη μιλήσετε πλέον! Τώρα ας δούμε τι λέγει ο Κρόππολας και ο

- Μουννέλλας. *(Στον Κρόππολα)* Πώς ονομάζεσαι, καλέ μου άνθρωπε;
 Κρόππολας: Ποιος να ξέρει: Ονομάζομαι Κρόππολας.
 Δικαστής: Τι κάνετε για να ζήτε;
 Κρόππολας: Κάνω το γκαρσόνι του Μυλωνά.
 Δικαστής: Είναι αλήθεια εκείνο που λέγει ο Κουμπάρος Νικόλας;
 Κρόππολας: Ο Κουμπάρος Νικόλας είναι ψεματούρης! Και μπορείτε να ρωτήσετε και τον Μουννέλλα.
 Μουννέλλας: *(Ακούγοντας)* Έτσι, έτσι είναι! Και να πάει να κοιμηθεί!
 Κουμπάρος Νικόλας: Πώς; Δεν μου δώσατε ούτε το μισό.
 Δικαστής: Μην ακούτε! Και μιλάτε ένας τη φορά. *(Στον Κουμπάρο Νικόλα)*: Ξέρομε ότι ο λύκος που αλιχτάει πολύ, δαγκώνει λίγο.
 Κουμπάρος Νικόλας: Μα, φίλε μου, αυτά είναι σκυλιά που τρώνε πολύ!
 Δικαστής: *(Στον Μυλωνά)* Ελάτε εδώ και πείτε μου πώς είναι τα πράγματα.
 Μυλωνάς: Και βέβαια. Πριν από πέντε ημέρες ο Κουμπάρος Νικόλας ήρθε στο μύλο μου και μου έφερε ένα μόδι στάρι.
 Κρόππολας: Τρία, τρία μόδια ήσαν, τώρα ένα έγινε;
 Μυλωνάς: Εσείς οι δύο, πείτε πόσο στάρι έφερε;
 Μουννέλλας και Κρόππολας: *(Μαζί)* Μήτε μισό μόδι ήταν!
 Κουμπάρος Νικόλας: *(Ακούγοντας)* Είναι σκυλιά, γαϊδούρια είναι!
 Κρόππολας: *(Προς τον Κουμπάρο Νικόλα)* Τώρα θα σε κάνω να δεις ποιος ήμουν εγώ.

(ο Κρόππολας γυρνεί να κοπνήσει τον Κουμπάρο Νικόλα, και από το καπέλο του Μυλωνά χύνεται το αλεύρι)

Μυλωνάς: *(Μέσα σε όλες τις ξυλιές)* Άαχ! Άχου!

(Το παίξιμο τελειώνει με τον ρυθμό της Ταραντέλλας)

β) THELO TO DIPLOMA 'ZZ JETTATURI

(Σκηνή Α')

- Christiani:
 1. Protocritì
 2. Pèppi Màvro
 3. Ntoni
 4. Limitri

(Porpatònda sto chorio o Peppi ichorrepanda ti i christiani ecànnai ta cèerata me ta chèria san ecino epòssezze jati òli elègai ti ecino èkanne ton artammò)

'Ntoni: Kalimera, 'mpari Pèppi *(O 'Ntoni eìane plen gligora)*

Limitri: Kalimera, 'mpari Pèppi, po ppàme? (*Ciola ecino eiàne plen gligora*)
 Màvro: Kalimera, 'mpari 'Ntoni, Kalimera 'mpari Limitri

(*O Màvro ej'rezze ce ivre o 'Ntoni ce o Limitri ti ecàannai ta cèrata me ta chèria. O Limitri enghizze ciola t' arkidia ja naène plen sikuro*)

Màvro: (*Platèggonda me misi fonì*) Na sa ffan'u ta cèrata stin cefalissa, jì 'zze cùna!

(*Porpati acomì sto chorio ce òli i christiani san ecino passèggi cànusi ta cèrata me ta chèria ce 'nghizzusi*)

Màvro: Jì 'zze cùna, jì 'zze cùna, ma o protinò ti vlèpo na càni ta cèrata san passèggo egò, ton fèrro sto protocriti!!

(*O Màvro cuddhizzi ce jènete rùso stin fàccia. Ma ène mira ti tündi ito tin imera tu Ntoni ce Limitri jati apandènmusi metapàle ton Màvro. O Limitri ce o Ntoni fèggusi apissu èna tichio, cànusi ta cèrata me ta chèria ce 'ngizzusi. O Màvro vlèpi òlo ce cuddhizzi*)

Màvro: Ceratàri, ceratàri, jì 'zze cùna, àrte sa denuncègguo, sas ivra, sas ivra, sa ffèro sto criti!

(Σκηνή Β')

(*Pente mère apissu pàusi òli stin pretùra tu Vùa. I fonì jirizzi ce èrketè òlo ton còsmo anda choria dikàma*)

Prootcriti: Pu ène o Màvro?
 (*O Màvro 'mbènni. O Protocriti ton canunài ce to piàni i zzichràda. O Màvro ene foremeno òlo 'zze màvro, ta maddhia ston àero ce màvra, tin bàrba macrìa ce màvri, tadchhiali megàla ce màvra, sulèria màvra ce mian umbrèlla màvri*).

Màvro: Jati thèetele mia cundanna ja to Ntòni ce Limitri?
 Egò den thèlo mian cundàanna ja tündu christianù, thèlo mia cundàanna jammèna ce èna diploma!

Protocriti: Ti lèghete, iste demoniàli, iste trelomèno? Ti thèlete?

Màvro: (*Jelài me miso stòma ce canunài ton Protocriti*) Den imme demoniàli, Den imme demoniàli, (*cuddhizzonda*) egò zzèro ti càno, to zzèro!

Protocriti: Sonn' èste ti esi zzèrete ti cànnete, ma egò de zzèro ti thèlite. Prita denuncègguete tu christianù ce podò arotàte mian cundàanna jassà!

Màvro: Sa llègo ti egò den imme trelomèno ce zzèro ti càno!

Protocriti: Stin alithia esi iste òlo demoniàli! An esi pàte acomi ambrò òtu sa cundanègguo. De sònnete piài ghiru tin Kòrti! Pu ène o addòkato dikòssa?

Màvro: O addòkato dikòmmu? Den ècho addokàto egò. Ce ti mu juvègghi ena addòkato? (*Gelài acomi ce canunài òlu ti christianù*).

Oli to zzèrusi ti egò kàнно ton artamò, egò sònno càmi na pethànsusi ta zòa, sònno càmi na èrthi to nerò ce o vorèa, sònno vrondi, sònno càmi na ppèi èna spli, ce sònno ciòla càmi àddho 'zze cacò!

(Òli i christiani ce ciòla o Protocriti èchusi ligo sciàsma jà cina lòjia, O èna canunài ton àddho).

Màvro: *(Ecino pài ambrò)* San passèggo egò, ciuri Protocriti, òli cànnusi ta cèrata me ta chèria, 'nghizzusi sidero, 'nghizzusi t' arkidia, ce òlo 'cino ti èchusi pròskiero. Ce àrte lète esi, parakalò, ti mu juvègghi èna addokàto?

(O Protocriti den capegghi tipote)

Protocriti: Ce jati iste òde stin Pretura?

Màvro: Ciuri Protocriti, egò icha mian dulia sta choráfia. Immo massàro sto baruni Pappalükko ce èginna charapimèno. Ìcha pròvata, arnàcia, mizithre, dinèria ce mian kali famiggia. Edùlezza pànda ce ichasi ciòla provatàri ti edulèzzai jammèna. Podò mian imèra àgghizze òlo...

Protocriti: *(Capègghi pànda plè lligo)* Pàte ambrò, Màvro!

Màvro: ...Epethènai ta pròvata ce i èghe... ce ciòla t' arnacia.

Protocriti: Ce ti nànni? Pànda pethènusi pròvata, èghe ce arnàcia.

Màvro: Manè, ciuri Protocriti, ène alithia, ma tündi jì 'zze cùna ipasi nghiru ti epethànai jati egò imme jettatùri ce san epassèzza egò ecànnai ta cèrata crifà!

Protocriti: *(Ton canunài ce jelài)* Pàte, pàte ambrò!

Màvro: I foni eghirisse ce o baruni, ligo, ligo, den mu èdeke plèo dulia...!

Màvro: *(Àrte canunài òlu ce san ithele na stili mian katàra)* ... Icha ciòla dio dichatère ti issa kali cippetemmène, àrte canèna thèli plèo ecine. Ti ècho na càmò? Den ècho dinèria, den ècho dulia, den ècho plèo tipote ce ècho ce ècho mia jinèka ce dio dichatère ste zzàppe! Ce òlo tùto jati tündi jì 'zze cùna lègusi ti egò kàнно ton artamò ce pethènusi christiani ce zoa...!

Protocriti: *(Jelài acomi)* Ce ... to cànnete? Ène alithia ti esi iste jattatùri?

Màvro: Cèrta! Egò imme jettatùri, imme o plen mèga ti èchi ston còsmo. To ipa, sònno càmi òlo 'cino ti thèlo, ma àrte thèlo èna diploma jati na càno tin duliàmu prèpi na ton ècho!

Protocriti: *(O Protocriti den capegghi plèo)* Tin duliassa? Ce ti dulia thèlete na càmete me to diploma?

Màvro: Eh, eh! *(Jelài)* Thèlo na càmo ton Jettaturi me to diploma. I christiani cànnusi ta cèrata san passèggo? Kalà! Ce àrte ti thèlusi? An den thèlusi Kàtare, an den thèlusi lipie, zofia ce àddho, èchi na pajèzzusi. An thèlusi mian kali mira èchusi na mu ddòusi ta dinèria.

Protocriti: Ma o artamò den èchi!

Màvro: Ah dè, ah dè, den èchi? Ce jati cànnusi ta cèrata? Jati i dichatèremu den ène plèo cippetemmène? Jati egò ce i jinèkamu pethènome 'zze pina? Jati den ècho plèo tin duliàmu? Egò sònno càmi na ppèi tündo spli, àrte me mian katàra!

- Protocriti: (*Arte sciasmèno*) Dè, àrto! Mi càmite tipote! Sa ddòno to diploma. Ce pu dulègghete?
- Màvro: Punnàne, vaddho s' èna charti to nòma dikòmmu ce tin dulia:
“Peppi Màvro: Màstora jettaturi àndon Vùà” ce pào ghirizzonda òla ta choria. Pajèggusi, pajèggusi, èchusi na pajèzzusi, mandè kàtare, kàtare jà òlu! (*Cuddhizzonda pànda plèo*) To diploma gligora, TO DIPLOMA, MANDE!

Μετάφραση

ΘΕΛΩ ΔΙΠΛΩΜΑ ΓΗΤΕΥΤΗ

(ΣΚΗΝΗ Α')

Πρόσωπα:

1. Πρωτοκριτής (Δικαστής)
2. Πέππη (Giuseppe) Μαύρος
3. (Α)ντώνης
4. Δημήτρης

(*Περπατώντας στο χωριό ο Πέππη έβλεπε πάντα ότι οι άνθρωποι έκαναν τα κέρατα με τα χέρια καθώς εκείνος περπατούσε γιατί όλοι έλεγαν ότι εκείνος έκανε το μάτιασμα*)

- Αντώνης: Καλημέρα, κουμπάρε Πέππη (*Ο Αντώνης περπατεί πιο γρήγορα*)
- Δημήτρης: Καλημέρα, κουμπάρε Πέππη, πώς πάμε! (*Κί εκείνος περπατεί πιο γρήγορα*)
- Μαύρος: Καλημέρα, κουμπάρε Αντώνη, καλημέρα, κουμπάρε Δημήτρη

(*Ο Μαύρος εγύρισε και είδε ότι ο Αντώνης και ο Δημήτρης έκαναν τα κέρατα με τα χέρια. Ο Δημήτρης άγγιξε μάλιστα και τα αρχίδια του για να είναι πιο σίγουρος*)

- Μαύρος: (*Μιλώντας με μισή φωνή*) Να σας φανούν τα κέρατα στην κεφαλή σας, γιοί της κοινής!

(*Περπατεί ακόμη στο χωριό και όλοι οι άνθρωποι, όταν εκείνος περπατεί, κάνουν τα κέρατα με τα χέρια και αγγίζονται*)

- Μαύρος: Γιοί της πόρνης, γιοί της κοινής, μα τον πρώτο που θα ιδώ να κάνει κέρατα όταν περπατώ εγώ, θα τον φέρω στον Δικαστή!

(*Ο Μαύρος φωνάζει και γίνεται κόκκινος στη φάτσα. Μα είναι μοιραίο ότι τούτη η ημέρα ήταν του Αντώνη και του Δημήτρη γιατί απαντούν πάλι εκ νέου τον Μαύρο. Ο Δημήτρης και ο Αντώνης φεύγουν πίσω από έναν τοίχο, κάνουν τα κέρατα με τα χέρια και αγγίζουν... Ο Μαύρος τα βλέπει όλα και φωνάζει*)

Μαύρος: Κερατάδες, κερατάδες, γιοί της πόρνης, τώρα σας καταγγέλλω, σας είδα, σας είδα, σας φέρνω στον Δικαστή!

(Σκηνή Β')

(Πέντε μέρες αργότερα πάνε όλοι στο Δικαστήριο του Βούα. Η είδηση γυρίζει παντού και έρχεται όλος ο κόσμος από τα δικά μας χωριά)

Πρωτοκριτής: Πού είναι ο Μαύρος;
(Ο Μαύρος μπαίνει. Ο Πρωτοκριτής τον κοιτάζει και τον πιάνει ανατριχίλα. Ο Μαύρος είναι ντυμένος στα μαύρα, τα μαλλιά στον αέρα και μαύρα, τα γένια του μακριά και μαύρα, τα γυαλιά του μεγάλα και μαύρα, παπούτσια μαύρα και μια ομπρέλλα μαύρη)

Μαύρος: Γιατί θέλετε μια καταδίκη για τον Αντώνη και τον Δημήτρη;
Εγώ δεν θέλω μιαν καταδίκη για τούτους τους χριστιανούς, θέλω μια καταδίκη για μένα και ένα δίπλωμα!

Πρωτοκριτής: Τι λέγετε, είστε δαιμονισμένοι, είστε τρελλός; Τι θέλετε;

Μαύρος: *(Χαμογελάει και κοιτάζει τον Πρωτοκριτή)*
Δεν είμαι δαιμονισμένος, δεν είμαι δαιμονισμένος, *(Φωνάζοντας)* εγώ ξέρω τι κάνω, το ξέρω!

Πρωτοκριτής: Μπορεί εσείς να ξέρετε τι κάνετε, εγώ όμως δεν ξέρω τι θέλετε. Πρώτα καταγγέλλετε τους χριστιανούς και μετά ζητάτε μιαν καταδίκη για σας!

Μαύρος: Σας λέγω ότι εγώ δεν είμαι τρελλός και ξέρω τι κάνω!

Πρωτοκριτής: Στην πραγματικότητα εσείς είστε εντελώς δαιμονισμένος!
Αν εσείς συνεχίσετε έτσι, θα σας καταδικάσω. Δεν μπορείτε να κοροϊδεύετε το Δικαστήριο! Πού είναι ο δικηγόρος σας;

Μαύρος: Ο δικηγόρος μου; Δεν έχω δικηγόρο εγώ· Και τι με ωφελεί ένας δικηγόρος; *(Γελάει ακόμη και κοιτάζει όλους τους χριστιανούς)*. Όλοι το ξέρουν ότι εγώ κάνω τη βασκανία, εγώ μπορώ να κάμω να πεθάνουν τα ζώα, μπορώ να κάμω να έρθει η βροχή και ο βοριάς, μπορώ τη βροχή, μπορώ να κάμω να πέσει ένα σπίτι, ακόμη μπορώ να κάμω και άλλο κακό!

(Όλοι οι χριστιανοί, ακόμη και ο Πρωτοκριτής σκιάζονται λίγο για κείνα τα λόγια. Ο ένας κοιτάζει τον άλλο).

Μαύρος: *(Εκείνος συνεχίζει)* Σαν περπατώ εγώ, κύριε Πρωτοκριτή, όλοι κάνουν τα κέρατα με τα χέρια, αγγίζουν σίδηρο, αγγίζουν τ' αρχίδια και όλα εκείνα που έχουν πρόχειρα. Και τώρα λέτε εσείς, παρακαλώ, ότι με ωφελεί ένας δικηγόρος;

(Ο Πρωτοκριτής δεν καταλαβαίνει τίποτε)

Πρωτοκριτής: Κύριε Πρωτοκριτή, εγώ είχα μια δουλειά στα χωράφια. Είμουν γεωργός στον βαρόνο Παππαλούγκο και ζούσα ευχαριστημένος. Είχα

πρόβατα, αρνάκια, μυζήθρες, χρήματα και μια καλή Οικογένεια. Εδούλεψα πάντα και είχα και βοσκούς που δούλευαν για μένα. Και μια μέρα άλλαξαν όλα...

Πρωτοκριτής:

(Καταλαβαίνει πάντα πιο λίγο) Συνεχίστε, Μαύρο!

Μαύρος:

...Επέθαναν τα πρόβατα και οι αίγες ...και όλα τα αρνάκια.

Πρωτοκριτής:

Τι να κάνουμε; Πάντα πεθαίνουν πρόβατα, αίγες και αρνάκια.

Μαύρος:

Μα ναι, κύριε Πρωτοκριτή, είναι αλήθεια, μα ετούτοι οι γιοί της πόρνης διέδωσαν ότι επέθαναν γιατί εγώ είμαι γητευτής; και σαν περπατούσα εγώ έκαναν τα κέρατα κρυφά!

Πρωτοκριτής:

(Τον κοιτάζει και γελάει) Προχωρείτε, προχωρείτε εμπρός!

Μαύρος:

Η είδηση διαδόθηκε και ο βαρώνος λίγο λίγο δεν μου έδωσε πλέον δουλειά ...!

Μαύρος:

(Τώρα κοιτάζει όλους σαν να ήθελε να τους στείλει μια κατάρα)

... Είχα και δύο θυγατέρες και ήσαν καλά αρραβωνιασμένες, τώρα κανένας πλέον δεν τις θέλει. Τι μπορώ να κάνω; Δεν έχω χρήματα, δεν έχω δουλειά, δεν έχω πια τίποτε και έχω μια γυναίκα και δυο θυγατέρες στις πλάτες μου! Και όλα αυτά γιατί τούτοι οι γιοί της πόρνης λέγουν ότι εγώ κάνω το μάτιασμα και πεθαίνουν άνθρωποι και ζώα...!

Πρωτοκριτής:

(Γελάει ακόμη) Και... το κάνετε; Είναι αλήθεια ότι εσείς είστε γητευτής;

Μαύρος:

Βεβαίως! Εγώ είμαι γητευτής, είμαι ο πιο μεγάλος που υπάρχει στον κόσμο. Το είπα, μπορώ να κάνω όλα εκείνα που θέλω, μα τώρα θέλω ένα δίπλωμα γιατί για να κάμω τη δουλειά μου πρέπει να το έχω!

Πρωτοκριτής:

(Ο Πρωτοκριτής δεν καταλαβαίνει τίποτε πια)

Την δουλειά σου; Και τι δουλειά θέλετε να κάμετε με το δίπλωμα;

Μαύρος:

Εχ, εχ! *(Γελάει)* Θέλω να κάνω τον Γητευτή με το δίπλωμα. Οι χριστιανοί κάνουν τα κέρατα σαν περπατάω; Καλά! Και τώρα τί θέλουν; Αν δεν θέλουν κατάρες, αν δεν θέλουν λύπες, θανάτους και άλλα, πρέπει να πληρώσουν. Αν θέλουν καλή τύχη, πρέπει να μου δίνουν χρήματα.

Πρωτοκριτής:

Μα δεν υπάρχει το μάτιασμα!

Μαύρος:

Α όχι, α όχι, δεν υπάρχει; Και γιατί κάνουν τα κέρατα; Γιατί οι θυγατέρες μου δεν είναι πλέον αρραβωνιασμένες; Γιατί εγώ και η γυναίκα μου πεθαίνουμε της πείνας; Γιατί δεν έχω πλέον τη δουλειά μου; Εγώ μπορώ να κάμω να πέσει τούτο το σπίτι, τώρα με μια κατάρα!

Πρωτοκριτής:

(Τώρα σκιασμένος) Όχι, αλτ! Μη κάμετε τίποτε! Σας δίνω το δίπλωμα. Και πού θα δουλεύετε;

Μαύρος:

Όπου νάναι, βάζω σ' ένα χαρτί το όνομά μου και τη δουλειά:

«Πέπτης Μαύρος; Μάστορας γητευτής από τη Μπόβα»

και πηγαίνω γύρω όλα τα χωριά. Πληρώνουν, πληρώνουν, έχουν να πληρώσουν, μα αν όχι, κατάρες για όλους!

(Φωνάζοντας πάντα περισσότερο)

Το δίπλωμα γρήγορα, ΤΟ ΔΙΠΛΩΜΑ, ΓΙΑΤΙ ΑΝ ΟΧΙ...!